

A STANAG 2021. BEVEZETÉSÉNEK FELADATAI AZ ORSZÁGOS KONFERENCIA TAPASZTALATAI ALAPJÁN

*Gulyás András mk. őrnagy, egyetemi adjunktus
ZMNE BJKMFK Műszaki Építőmérnöki Tanszék*

1. ELŐZMÉNYEK

A Honvéd Vezérkar főnök helyettese - 17/2001. (HK 3/2002.) HVKFBH - intézkedésével 2002. január 1.-vel bevezette a Magyar Honvédségben a NATO STANAG 2021.¹-es szabványt

E szabvány bevezetésének helyzetéről, és az ehhez kapcsolódó kérdésekről rendezett szakmai konferenciát a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar Műszaki Építőmérnöki Tanszéke 2003. március 27.-én.

A konferencia előkészítése során nyilvánvalóvá vált, hogy a STANAG 2021. bevezetése nem csupán katonai feladat, amennyiben teherbírás osztályba kell sorolni a katonai forgalom által igénybe vett „nem katonai” hidakat is. Ezért meghívást kapott a konferenciára több, közúti híddal foglalkozó szervezet, így például a Magyar Útügyi Társaság (MAUT), az Állami Közúti és Műszaki Információs Kht. (ÁKMI), a Gazdasági és Kereskedelmi Minisztérium Közúti Híd osztálya is.

¹ NATO STANAG 2021: Military computation of bridge, ferry, raft and vehicle classifications, Military Agency for Standardization 1990. ; Észak-atlanti Szerződés Szervezete Szabványosítási Egyezmény, Hidak, kompok, csónakok és járművek besorolásának katonai kalkulációja

2. A KONFERENCIA TAPASZTALATAI

A konferencia-előadásokból az derült ki, hogy a STANAG 2021 bevezetése több – így szabványosítási, közlekedési és műszaki szakmai, katonai, polgári hatáskör-megosztási, és alkalmazási – problémát vetett, és fog felvetni.

2.1 A SZABVÁNYOSÍTÁSI KÉRDÉSEK

Szabványosítási kérdéseket vet fel az, hogy a bevezetés folyamata nélkülözött minden, a nemzetközi szabványosításban alkalmazott, és bevált formai megoldást és foratókönyvet.

Nem alakították ki a megfelelő szabványi környezetet: nincsenek bevezetve az alkalmazáshoz szükséges egyéb, kapcsolódó STANAG-ek. Nem került a szabvány szakmai vitára, így nem derülhetett ki, hogy a szükséges-e valamely szakmai indok alapján felmentés bejelentése. (Ha ma szükségesnek ítélnék a felmentést, a bejelentés presztízsveszteséggel járna.) Nem készült el a Nemzeti Alkalmazási Dokumentum; a STANAG 2021. jelenleg egy sokszor fénymásolt, gyenge szakmai tükörfordítással kiegészített angol nyelvű dokumentum, angol-szász mértékegységekben (lábban és kistonnában) megadott méretezési táblázatokkal és nomogramokkal.

2.2 SZAKMAI KÉRDÉSEK

Az előkészítés során elmaradt a szabvány magyar (katonai) mérnöki gyakorlatnak megfelelő adaptálása és szükséges kiegészítése, ami elsősorban a hídteherbírási meghatározás módszerének, és a biztonsági és dinamikus tényező megadásának, valamint az SI mértékrendszerre való átdolgozásnak munkáit jelentette volna.

Kérdés az is, hogy mely hidak besorolását szükséges, és melyekét szükségte-

len elvégezni, valamint, hogy a hidak megjelölése állandó táblák kihelyezését jelentse, vagy a hidak jelzései időben (például csak a katonai szállítások időszakában) és térben (például csak a hadműveleti területen) korlátozottak legyenek.

2.3 HATÁSKÖRI KÉRDÉSEK

Kérdésként merül fel, hogy a katonai szállítási irányokba eső, nem katonai hidak teherbírási osztályba való sorolását milyen (katonai vagy polgári) szervezet végezze el, vagy milyen polgári-katonai együttműködés keretében végezhető el.

A konferencián az ÁKMI képviselője hozzászólásában gyakorlatilag feleslegesnek ítélte meg a STANAG 2021. bevezetését, hiszen az ÁKMI-nál működik az a számítógépes adattár és számítási módszer, amely a Magyar Köztársaság területén áthaladó bármely jármű útvonalán a hidak teherbírását egyedileg ellenőrizni tudja. Megítélésem szerint egy deklaráltan „bevezetett” szabvány esetében ezt a körülményt mérlegelni nem lehet.

2.4 AZ ALKALMAZHATÓSÁG

Az alkalmazhatóság, illetve a bevezetés hatékonyságának érdekében át kellett volna gondolni, hogy a STANAG 2021. bevezetésének milyen következményei vannak a Magyar Honvédség vonatkozásában. Megítélésem szerint a szabvány előírásainak végrehajtásához egyes műszaki és közlekedési szabályzatokat ki kell dolgozni, másokat módosítani kell. A szabvány bevezetése érinti, vagy érintheti minden, a közúti forgalomban résztvevő önjáró, vagy vontatott eszközzel rendelkező fegyvernemet, illetve azok szabályzatait.

3. A NATO STANAG 2021. BEVEZETÉSÉNEK FELADATAI

Az alábbiakban javaslatot teszek a NATO STANAG 2021. bevezetésének folyamatára, ami véleményem szerint alkalmas a szabvány viszonylag gyors, szakmailag megalapozott, formailag megfelelő bevezetésére. A javasolt folyamat alapjai a nemzetközi és európai szabványosításban alkalmazott módszerek, azzal, hogy figyelembe vettem a STANAG 2021. speciális helyzetét.

3.1 A STANAG-EK CIVIL VONATKOZÁSAI

A STANAG 2021. esetében világossá vált, hogy az abban foglaltak nem csupán katonai feladatok, hanem civil közreműködést is igényelnek. Megítélésem szerint a nem katonai hidak teherbírási osztályba sorolása nem katonai feladat, hiszen az adott – a katonai szállítás irányába eső – híd kezelője van a híddal kapcsolatos információk birtokában, és e szervezet felelőssége a híd állapotának megőrzése. Ma még nem ismerjük – de vélhetően vannak ilyenek – azon STANAG-ek körét, amelyek hasonló, nem katonai hatásköröket is érintenek.

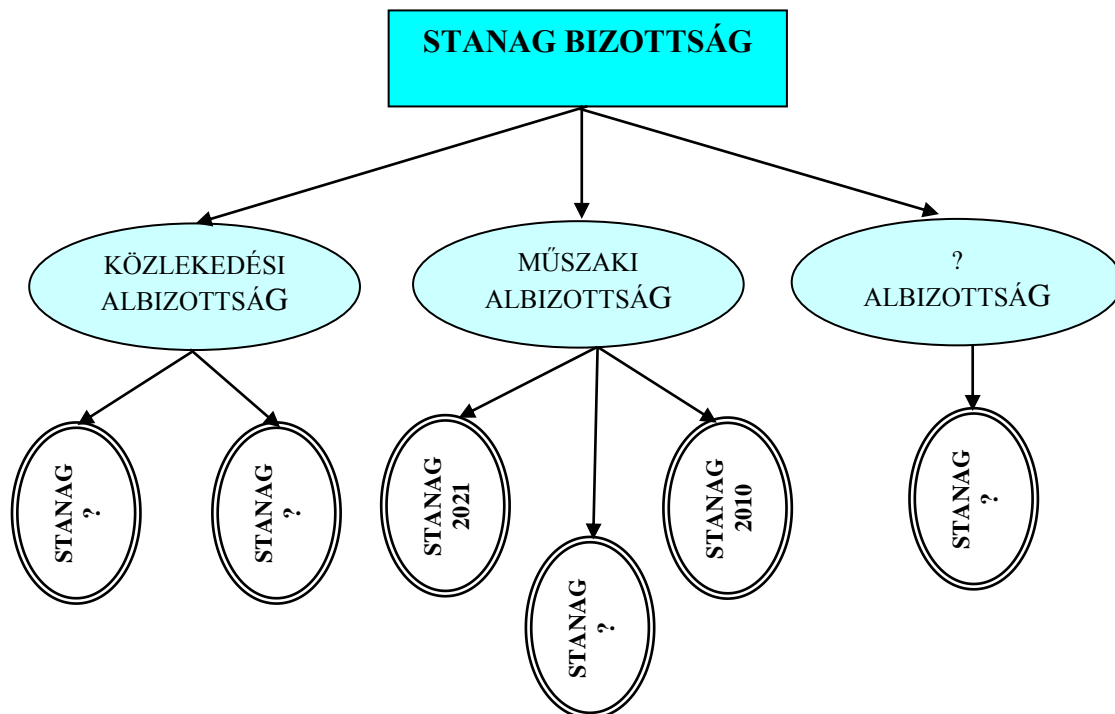
Meg kell teremteni a civil-katonai együttműködés intézményi kereteit a nem katonai hatásköröket is érintő, NATO tagságból adódó feladatok elvégzésére, valamint az ide vonatkozó NATO szabványok kidolgozására.

Ezek a feladatok tárcaközi egyeztetéseket tesznek szükségessé.

3.2 A SZABVÁNYI KÖRNYEZET ÉS A STANAG-OK HONOSÍTÁSA

Katonai szempontból kívánatos, hogy a STANAG 2021. bevezetésével olyan szabványi környezet alakuljon ki, ami alkalmassá teszi a Magyar Köztársaságot a katonai közlekedéssel kapcsolatos NATO elvárások teljesítésére. Ennek érdekében nem a szabványok egyedi – megítélésem szerint a jelenlegi gyakorlatra jellemzően olykor ötletszerű – honosítását kell elvégezni, hanem az egy

adott területhez tartozó szabványokat együtt, egyszerre, de legalább is logikus, tervezett sorrendben kell bevezetni.

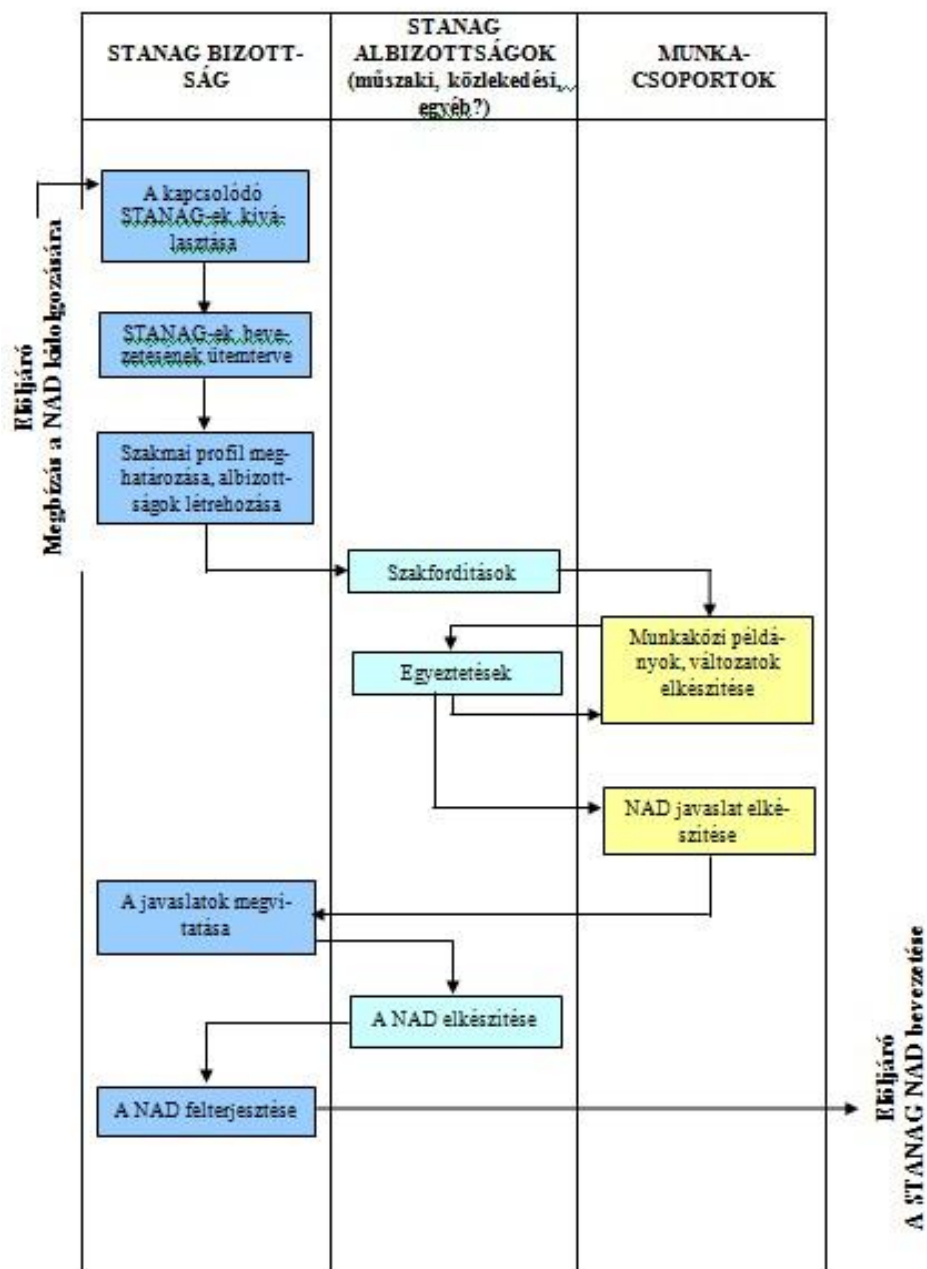

**1. ábra: A STANAG-ek kidolgozásának szintjei:
Bizottság – albizottság – munkacsoport**

A STANAG 2021. bevezetésének hibáiból már látszik, hogy bizonyosan szükséges lenne a STANAG 2010. honosítása is, hiszen ez a szabvány tartalmazza – több mással együtt – hidak és járművek MLC jelzéseit. Ezen felül ez a szabvány érinti, vagy érintheti – de feltétlenül vizsgálni kell – a kommandáns szakalegységek feladatait.

Megítélésem szerint tehát létre kell hozni egy bizottságot, ami meghatározza azon NATO szabványok körét, amelyek honosítása szükséges a katonai közlekedés területén. Ez a bizottság meghatározza a szabványok bevezetésének szükséges sorrendjét, ütemtervét, és szakmai profil szerint besorolja a szabványokat, valamint szükség esetén javaslatot tesz civil szervezetek és szakértők bevonására. A szabványok kidolgozása, a Nemzeti Alkalmazási Dokumentum (NAD)

előkészítése és a munkaközi egyeztetés a szakmai (közlekedési, műszaki, és esetleg más) albizottságokban történik. Az egyes szabványok kidolgozása a kis létszámú munkacsoportok feladata lehet. Az albizottságok és munkacsoportok folyamatosan egyeztetnek, biztosítva az azonos szemléletet és a szakmai ellentmondások elkerülését. (1. és 2. ábrák)

2. ábra: Blokkdiagram a STANAG NAD-ok kidolgozásának folyamatára, és a feladatok megosztására

3.3 FORMAI KÖVETELMÉNYEK

A STANAG 2021. NAD megalkotása a „szöveghű bevezetés eltéréssel”² módszerével a szabványt megfelelővé teszi a nemzetközi szabványokkal szembeni formai elvárásoknak.

A nemzetközi szabványosításban fontos elv az összehasonlíthatóság. Ez jelenti a tartalmi azonosságon túl a formai azonosságot is. Ez a gyakorlat szerint annyit tesz, hogy a lefordított szabvány szerkezete megegyezik az eredeti szabvánnyal.

A STANAG 2021. esetében azonban szükség van az eredeti szöveghez képest kiegészítésekre, eltérésekre. Kiegészítésként kell felfogni a STANAG 2021. által a nemzeti gyakorlat szerintiként előírt pontokat, mint a meglévő híd teherbírásának meghatározását, a dinamikus és biztonsági tényezőket, a fékező és ütközőerő mértékét. Eltérést jelent a méretezési táblázatok és nomogramok átszámítása SI rendszerbe.

A kiegészítéseket és az eltéréseket az adott ponthoz tartozó eredeti szöveg után dőlt betűvel szedve kell megjeleníteni. A szabvány elején a beiktatott „Nemzeti Előszó”-ban a kiegészítéseket és eltéréseket fel kell sorolni, és meg kell adni, hogy ezek lényegesek, vagy lényegtelenek.

4. ÖSSZEGZÉS

Mint a STANAG 2021. bevezetésének másfél éves története mutatja, hogy a bevezetés önmagában nem jelenti azt, hogy a szabvány jól – vagy egyáltalán – alkalmazható a Magyar Honvédségben.

A STANAG 2021 esetében az alkalmazás alapvető feltétele, hogy elkészüljön egy – a magyar mérnöki gyakorlatnak megfelelő – nemzeti alkalmazási alapidokumentum. Dolgozatomban javaslatot tettem a honosítás folyamatára,

szervezeti keretére, és a bevezetés formai követelményeire.

A jól előkészített és kidolgozott szabványok előírásai alapján kell kidolgozni, illetve módosítani a jelenleg érvényben lévő katonai szabályzatokat és utasításokat, valamint a katonai és polgári szervezetek közötti együttműködés kereteit meghatározni.

Meg kell teremteni az egymásra épülő, egymásra hivatkozó szabványok tervszerű, és szakmailag megalapozott bevezetésével azt a szabványi környezetet, mely biztosítja, hogy a NATO-ban alkalmazott, és a Magyar Honvédség által elfogadott rendszabályok bevezetése és alkalmazása ésszerű, a célnak megfelelő és problémamentes lehessen.

Általában elmondható, hogy a NATO szabványok bevezetésének folyamata akkor ér véget, ha annak tartalma a Magyar Honvédség szakutasításaiban is megjelenik, és szemlélete áthatja a mindennapi katonai gyakorlatot.

5. IRODALOM

1. NATO STANAG 2021: Military computation of bridge, ferry, raft and vehicle classifications, Military Agency for Standardization 1990.
2. Észak-atlanti Szerződés Szervezete Szabványosítási Egyezmény, Hidak, kompok, csónakok és járművek besorolásának katonai kalkulációja - fordítás
3. Dr. Földesi T.: Szabványosítás I. modul, A szabványosítás alapjai - jegyzet, BMGE MTI. 2003.

² Dr. Földesi T.: Szabványosítás I. modul, A szabványosítás alapjai - jegyzet, BMGE MTI. 2003, 29. o.